

Частина 1

ФІНАНСИ ТА ОБЛІК В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА БЕЗПЕКОВИХ РИЗИКІВ

збірник матеріалів

Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів і молодих вчених

Тернопіль
2025

УДК 336:657:364(477)
ISBN 978-966-654-798-2

**Всеукраїнська науково-практична конференція
студентів і молодих вчених**

**«ФІНАНСИ ТА ОБЛІК В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
ТА БЕЗПЕКОВИХ РИЗИКІВ»**

м. Тернопіль, 27 травня 2025 р.

ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Андрій КІЗИМА, декан факультету фінансів та обліку ЗУНУ, к.е.н., доцент

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Володимир ГОРИН, заступник голови, д.е.н., проф., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія;

Зоряна ЛОБОДИНА, д.е.н., проф., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія;

Володимир МУРАВСЬКИЙ, д.е.н., проф., професор кафедри обліку і оподаткування;

Наталія ЗАРУДНА, к.е.н., доц., доцент кафедри обліку і оподаткування;

Галина КУЛИНА, к.е.н., доц., доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу;

Ірина ОМЕЦІНСЬКА, к.е.н., доц., доцент кафедри обліку і оподаткування;

Світлана САВЧУК, к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія;

Ірина ФЕДОРОВИЧ, к.е.н., доц., доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу;

Марія ШЕСТЕРНЯК, к.е.н., доц., доцент кафедри фінансового контролю та аудиту.

*Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні
Вченої ради факультету фінансів та обліку ЗУНУ
(протокол № 7 від 26 травня 2025 р.).*

Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків: збірн. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молод. вчених (м. Тернопіль, 27 трав. 2025 р.). Ч. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. 639 с.

Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків» об'єднує результати досліджень вітчизняних науковців, здобувачів вищої освіти та практиків, присвячені актуальним проблемам розвитку фінансів та обліку. У виданні розглянуті теоретичні та прикладні аспекти функціонування публічних фінансів, розвитку фінансової грамотності населення, трансформації обліково-аудиторської діяльності, сучасного стану та тенденцій розвитку фондового, банківського і страхового ринків. Особливу увагу приділено питанням соціального забезпечення в умовах соціально-економічної нестабільності. Матеріали збірника можуть бути корисними для науковців, викладачів, студентів економічних спеціальностей, фахівців у сфері фінансів, обліку та публічного управління.

За редакцію, зміст і достовірність даних, а також встановлення фактів плагіату матеріалів, розміщених у збірнику конференції, відповідальність несуть автори та наукові керівники.

© ЗУНУ, 2025

Ірина Сидор

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Андрій Сиротюк

студент гр. ПОФГм-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА У ПІДВИЩЕННІ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ МОЛОДІ

Система вищої освіти в Україні ще до початку повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році мала низку глибоких системних проблем, які значною мірою вплинули на її якість, конкурентоспроможність та інноваційний потенціал. Початок війни суттєво загострив ці виклики, додавши нові кризові явища, що потребують термінового вирішення.

У довоєнний період ключовими проблемами вищої освіти були [1; 2; 4]:

– невідповідність змісту освіти сучасним ринковим потребам. Програми багатьох ЗВО залишалися теоретизованими, мало оновлювалися, не враховували динамічних змін на ринку праці, нових професій та технологій. Через це випускники часто не володіли актуальними навичками, зокрема цифровими, підприємницькими та комунікаційними;

– недостатній рівень академічної свободи та автономії університетів. Хоча на законодавчому рівні автономію ЗВО було задекларовано (зокрема Законом «Про вищу освіту» 2014 року), на практиці управління вишами часто залишалося централізованим, а адміністративний тиск – суттєвим;

– корупційні практики у вступі, навчанні та захисті наукових робіт. Зокрема, це стосувалося платного доступу до бюджетних місць, хабарів за заліки й іспити, плагіату в дипломних і кандидатських роботах. Це підривало довіру до системи освіти загалом;

– недостатнє фінансування вищої освіти, особливо наукової та матеріально-технічної бази. Бюджетні кошти часто витрачалися неефективно, пріоритети фінансування були не прозорими, бракувало підтримки сучасних освітніх технологій, лабораторій, доступу до світових наукових баз;

– проблема «інфляції дипломів». Через надмірну кількість ЗВО і студентів, якісні вимоги часто знижувалися, дипломи втрачали цінність, особливо за популярними спеціальностями;

– плінність кадрів. Молодь не охоче залишалася в академічній сфері через низькі зарплати, відсутність кар'єрних перспектив, що призводило до старіння професорсько-викладацького складу.

З початком повномасштабної війни в 2022 році ситуація значно погіршилася. Основними викликами воєнного часу у сфері вищої освіти стали:

– фізична загроза для життя і здоров'я студентів, викладачів і працівників університетів. Багато закладів вищої освіти опинилися в зоні бойових дій або тимчасової окупації, зазнали руйнувань, евакуації або були вимушено закриті;

– масова міграція студентів і викладачів. Багато молоді виїхали за кордон або змінили місце проживання в межах країни. Частина університетів втратила значну кількість студентів, що спричинило падіння доходів, зменшення навантаження та скорочення персоналу;

– перехід на дистанційне навчання в екстремальних умовах. Не всі ЗВО мали відповідну інфраструктуру, цифрові платформи, підготовлений персонал. Крім того, навчання у сховищах, під час повітряних тривог, з нестабільним інтернетом стало великою проблемою як для студентів, так і для викладачів;

– погіршення ментального здоров'я студентів і викладачів. Постійний стрес, втрати, невизначеність щодо майбутнього створюють негативний психологічний фон і знижують ефективність навчального процесу;

– скорочення бюджетного фінансування та міжнародних грантів. В умовах війни держава змушена перерозподіляти ресурси на оборону, що скорочує інвестиції в освіту. Багато проектів було згорнуто або поставлено на паузу;

– проблеми акредитації та забезпечення якості освіти. В умовах війни важко забезпечити об'єктивний контроль за якістю навчання, захист дипломних і дисертаційних робіт відбувається в дистанційному або спрощеному форматі, що створює ризики зниження стандартів.

Незважаючи на ці труднощі, система вищої освіти в Україні демонструє певну стійкість. Значна частина університетів продовжує навчальний процес, адаптується до нових умов, розвиває міжнародні партнерства, забезпечує психологічну підтримку студентам. Водночас ці виклики вимагають стратегічних рішень, структурних реформ, переосмислення місця освіти в державній політиці відновлення та модернізації України.

У контексті продовження розпочатого, до повномасштабної російсько-української війни, процесу з підвищення рівня фінансової грамотності молодого покоління було прийнято Національну стратегію фінансової грамотності України до 2030 року [5]. Національна стратегія фінансової грамотності в Україні до 2030 року є комплексним документом, спрямованим на підвищення рівня фінансової обізнаності населення шляхом системного впровадження фінансової освіти. Основна мета стратегії полягає в тому, щоб забезпечити зростання рівня фінансової грамотності всіх вікових та соціальних груп громадян через доступну, якісну та постійну освіту у сфері фінансів. Це, у свою чергу, має сприяти підвищенню добробуту населення, зменшенню фінансових ризиків та зміцненню участі громадян у фінансовому житті країни.

Серед головних завдань – інтеграція фінансової освіти на всіх рівнях: від шкільної до освіти дорослих, що є одним із ключових напрямів реалізації Національної стратегії з підвищення фінансової грамотності в Україні до 2030 року. Ця стратегія передбачає системне й поетапне впровадження фінансової грамотності в освітній процес, орієнтуючись на формування у громадян навичок управління особистими фінансами, критичного мислення, відповідального ставлення до грошей та використання фінансових послуг.

На рівні дошкільної освіти основна увага приділяється формуванню елементарних уявлень про гроші, заощадження, обмін і трудову діяльність. Це

відбувається через ігрові методи, інтегровані в щоденні заняття. Мета на цьому етапі — сформувані в дитини перші емоційно-позитивні асоціації з економічною діяльністю, навички співпраці та відповідальності. У початковій школі фінансова грамотність включається до освітнього процесу як складова інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Учні знайомляться з поняттями грошей, доходів і витрат, вчать планувати витрати, розуміти значення праці, розрізняти потреби й бажання. До 2025 року в усіх школах передбачено забезпечення навчально-методичними матеріалами з фінансової освіти, адаптованими до віку дітей.

На рівні базової середньої освіти (5–9 класи) фінансову грамотність планується інтегрувати у предмети «Математика», «Громадянська освіта», а також через факультативні курси. Зокрема, з 2025 року буде впроваджено обов'язковий курс «Підприємництво та фінансова грамотність» для 8–9 класів [3]. Учні вивчатимуть основи підприємництва, управління бюджетом, споживчі права, функції банків, цифрові платіжні інструменти, принципи безпечної поведінки в інтернеті, а також ознайомляться з поняттями інвестування, кредитування, податків та страхування.

У старшій школі (10–11 класи) фінансова освіта інтегрується в предмет «Громадянська освіта» та в економічний блок. Тут уже акцент робиться на аналітичне мислення, оцінювання фінансових ризиків, самостійне складання фінансових планів, розуміння інституційної структури фінансової системи. Передбачається також можливість запровадження профільних модулів у школах з поглибленим вивченням економіки та права [8].

Вищі навчальні заклади в межах реалізації Стратегії відіграють подвійну роль: з одного боку, вони готують майбутніх фахівців економічної, фінансової та освітньої сфери, з іншого – є майданчиком для поширення фінансової грамотності серед усіх студентів, незалежно від спеціальності. Університети впроваджують навчальні дисципліни з фінансової грамотності як в обов'язковому, так і в вибіркового компоненті освітніх програм. Активно розвиваються інтерактивні форми навчання: симуляційні ігри, кейси, проєктна діяльність, платформи для тестування й вивчення фінансових інструментів у реальному часі.

Окремим напрямом є підвищення кваліфікації педагогів. Програми перепідготовки вчителів, зокрема за участю НБУ, Міністерства освіти і науки та міжнародних партнерів (наприклад, проєкту «TALAN»), передбачають розвиток педагогічних навичок викладання фінансової грамотності, роботу з цифровими інструментами, застосування інноваційних методик [3].

Інтеграція фінансової грамотності також підтримується через розвиток цифрових освітніх платформ, таких як «Фінансова абетка», «Фінансова грамотність для дітей та молоді», які доступні онлайн для всіх охочих. Для молоді та студентства регулярно проводяться всеукраїнські та міжнародні акції, конкурси, флешмоби та заходи в межах Global Money Week.

Особливу увагу приділено створенню і впровадженню цифрових освітніх продуктів, зокрема мобільних додатків, онлайн-курсів і платформ для самонавчання. У центрі уваги також захист прав споживачів фінансових послуг, формування вміння аналізувати фінансові пропозиції та ухвалювати обґрунтовані

рішення. Крім того, передбачається активне залучення засобів масової інформації, соціальних мереж та громадських кампаній для популяризації фінансової грамотності серед населення. Важливою складовою є також регулярне проведення моніторингів рівня фінансової обізнаності та підготовка фахівців у сфері фінансової освіти, зокрема педагогів, тренерів і консультантів.

Стратегія орієнтована на кілька цільових груп: дітей і молодь, студентів, дорослих, осіб похилого віку, представників малого та середнього бізнесу, а також вразливі категорії населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб і малозабезпечених. Основні принципи реалізації включають інклюзивність, що означає доступність навчання для всіх; безперервність освіти, що передбачає оновлення знань протягом усього життя; цифровізацію як інструмент поширення знань; партнерство між державними структурами, бізнесом та громадським сектором; і орієнтацію на результат, що забезпечується через чіткі індикатори оцінювання прогресу.

До 2030 року очікується підвищення середнього рівня фінансової грамотності населення до 15 балів із 21 можливого, що відповідатиме середньому показнику країн ОЕСР. Також планується повне впровадження фінансової освіти в шкільні програми, охоплення не менше 50% працездатного населення цифровими навчальними інструментами, зниження рівня фінансових шахрайств і зменшення боргового навантаження громадян, а також підвищення обізнаності про пенсійне забезпечення, страхування, кредитування та інвестування.

Реалізація стратегії передбачає інтеграцію фінансових знань у шкільні предмети, запуск національної онлайн-платформи з інтерактивними курсами, відеоуроками і тренажерами, створення освітніх програм на телебаченні та в соціальних мережах, а також розвиток мобільних додатків для навчання і управління фінансами. На місцевому рівні підтримка надається через органи самоврядування, бібліотеки, молодіжні центри й інші локальні інституції.

Фінансування стратегії здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, а також міжнародних донорських організацій, зокрема USAID, GIZ, ПРООН, і через приватно-державне партнерство із залученням банків, страхових компаній і фінансових технологічних компаній. Стратегія фінансової грамотності до 2030 року розглядається як ключовий інструмент побудови фінансово стійкого та відповідального суспільства.

Таким чином, стратегія до 2030 року передбачає цілісний, наскрізний підхід до впровадження фінансової освіти, охоплюючи всі рівні освіти й формуючи нову культуру поведінки з фінансами серед українців з раннього віку.

Перспективні напрями впливу університетської освіти на підвищення рівня фінансової грамотності молодого покоління в Україні охоплюють системні, змістові, технологічні та інституційні компоненти, які здатні не лише трансформувати рівень фінансових знань студентства, а й сформувати у молоді сталі поведінкові моделі фінансово відповідального громадянина. Одним з ключових напрямів є впровадження наскрізної фінансової освіти у всі освітні програми, незалежно від спеціальності. Це передбачає інтеграцію базових знань з управління особистими фінансами, банківськими послугами, цифровими

фінансами, інвестуванням, кредитуванням, податковою культурою у загальні курси або в окремі модулі вибіркових дисциплін. Такий підхід сприятиме формуванню базової фінансової компетентності у широкого кола студентів.

Іншим важливим напрямом є активне використання інноваційних методик викладання, зокрема симуляційних ігор, кейс-методів, інтерактивних тренінгів, проєктної роботи, де студенти можуть у безпечному середовищі моделювати фінансові рішення, аналізувати ризики, управляти віртуальними активами, планувати бюджети [7]. Це підвищує не лише інтерес до теми, а й забезпечує практичну підготовку до реальних життєвих ситуацій.

Особливе значення має розвиток співпраці з банківськими установами, інвесткомпаніями, страховими агентствами, державними фінансовими структурами. Університети можуть виступати майданчиками для проведення фінансових лекцій, майстер-класів, воркшопів, конкурсів і хакатонів, що мотивують студентів до вивчення фінансової сфери, залучають до практичної діяльності та дають змогу побачити взаємозв'язок між теорією і реальним ринком [6]. Ще одним перспективним напрямом є розвиток цифрових освітніх платформ і застосування адаптивних онлайн-курсів з фінансової грамотності. Використання мобільних додатків, ігрових фінансових симуляторів, навчальних відео та подкастів дозволяє охопити ширшу аудиторію, залучити молодь до самостійного навчання у зручному форматі та з урахуванням індивідуального рівня підготовки.

Університети також можуть сприяти формуванню культури фінансової освіти серед студентства, заохочуючи молодь до участі у соціальних проєктах, спрямованих на підвищення обізнаності у фінансових питаннях у шкільному середовищі, громадах, серед однолітків. Такі ініціативи сприяють глибшому засвоєнню матеріалу та формуванню лідерських навичок.

У стратегічній перспективі важливо закріпити фінансову грамотність як один із компонентів національної рамки кваліфікацій та критерій оцінювання soft skills студентів. Це сприятиме інституціоналізації фінансової освіти, забезпечить її сталість і відповідність загальноєвропейським трендам формування фінансово компетентного покоління.

Список використаних джерел:

1. Конкурентні моделі управління якістю вищої освіти у XXI столітті: монографія / Д. Г. Лук'яненко та ін.; за ред. д.е.н., проф. Д. Г. Лук'яненка та д.е.н., проф. Л. Л. Антонюк. К.: КНЕУ, 2019. 380 с.
2. Концепція забезпечення якості вищої освіти. Портал забезпечення якості вищої освіти. URL: http://dovira.eu/images/QA_concept_Final.pdf
3. Курс з підготовки вчителів пілотних шкіл НУШ для викладання предмета "Підприємництво і фінансова грамотність" від Національного банку України. URL : <https://talan.bank.gov.ua/zahody#pidvyshchennia-kvalifikatsii>.
4. Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції: монографія / О. Воробйова та ін.; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Ін-т вищої освіти НАПН України, 2020. 220 с.

5. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року затв. рішенням Правління Національного банку України від 12.04.2024 р. № 119-рш. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBU_Strategy-Financial-Literacy.pdf?v=7.
6. Сидор І. П., Віятик І. В. Фінансове консультування та його вплив на зростання суспільного добробуту населення. *Світ фінансів*. 2021. № 4. С. 88-103. DOI: 10.35774/SF2021.04.088
7. Сидор І. П., Сидор Т. І. Фінансова безпека країни через призму фінансової грамотності громадян. *Світ фінансів*. 2024. Вип. 4. С. 60-74.
8. Фінансова грамотність і підприємництво: якою буде нова дисципліна для 8–9 класів «НУШ». 20.03.2024 р. URL: <https://nus.org.ua/news/finansova-gramotnist-i-pidpryyemnytstvo-yakoyu-bude-nova-dystsyplina-dlya-8-9-klasiv-nush/>.